

nosti kot podvrste trga, le da gre, v nasprotju s trgom kot trgom materialnih dobrin, tu za trg nematerialnih idej) in, da bi ostala zvesta svoji izvorni zavrnitvi buharinizma in bernalizma, zavrne vsako vmešavanje v in poskus nadzorovanja znanosti, tudi če bi bilo to tržno motivirano. Namesto pričakovanega in (tistim, ki spremljajo evropsko in lokalno znanstveno in šolsko politiko) običajnega predloga tesnejšega povezovanja med znanostjo in gospodarstvom tako dobimo vpogled v globljo in srhljivejšo razsežnost neoliberalne politične filozofije, ki je bližje tistemu, kar Evropska komisija imenuje »strukturne reforme« – višje načelo, ki je postrazsvetljsko in postdemokratično ter ni omejeno na strogo ekonomsko področje ali na mukotrpno in počasno prenašanje ekonomske logike na vsa ostala družbena področja, vizijo družbe brez velikih političnih idealov ali enotnega načrta za kolektivno emancipacijo, kjer napol slepi in intelektualno pohabljeni posamezniki lahko le upajo, da bo njihovo naključno zaletavanje nekoč spontano privedlo do nečesa, vsaj malo podobnega racionalni družbeni ureditvi: »Iskanje odličnosti ne popušča volji ljudstva in namesto nje pristaja na družbeno stanje, v katerem lahko javnih interes poznamo le fragmentarno ter ga lahko dosežemo le kot rezultat individualnih iniciativ, ki rešujejo fragmentarne probleme.« (Polanyi, 1962: 11)¹¹

Iz študije primera Polanyi lahko vidimo tudi, kako močno neoliberalne ideje obvladujejo tudi tisto, za kar iskreno verjamemo, da so levičarska stališča v boju proti današnji komercializaciji znanosti in visokega šolstva – ali si je sploh mogoče zamisliti čisto in avtonomno znanost, ki jo danes pogosto idealiziramo kot protiutež pritisku kapitala na univerzo in raziskovalne inštitute, brez metafore trga idej in spontane koordinacije neodvisnih in svobodnih raziskovalnih iniciativ? Je mogoče avtonomijo znanosti misliti onkraj višjega načela, ki morda nudi oporo za obrambo pred najbolj vulgarnimi poskusi instrumentalizacije znanosti v komercialne namene, a obenem pomeni popuščanje pred ideologijo globljih strukturnih reform – ali pa se lahko česa naučimo tudi iz Buharinove odločne zavrnitve čiste znanosti in alternativno gradimo na viziji militantne in prometejske teoretske produkcije, ki bo omogočala ravno emancipacijo od religije višjega načela? Absolutno zavračanje vsake povezave med univerzo in gospodarstvom ni politično, temveč moralno stališče (skrb za čistost in neomadeževanost znanosti), ki ne upošteva, da večino »gospodarstva« in vir vse nove vrednosti ne predstavljajo podje-

¹¹ Tu je blizu tudi Popperjevi kritiki prometejske in utopične razsežnosti marksizma, namesto katere predlaga postopni družbeni inženiring, prilagajanje na spremembe in reševanje posameznih problemov (Popper, 1966: 160–172, 417).